

รายงานการวิจัย
เรื่อง เปียโนคอนแชร์โตแห่งกรุงสยาม
Piano Concerto of Siam

ศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร
ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Professor Dr.Narongrit Dhamabutra
Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
จัดพิมพ์ในปีพ.ศ. 2557

รายงานการวิจัย
เรื่อง เปียโนคอนแชร์โตแห่งกรุงสยาม
Piano Concerto of Siam

ศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร
ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Professor Dr.Narongrit Dhamabutra
Faculty of Fine and Applied Arts, Chulalongkorn University

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
จัดพิมพ์ในปีพ.ศ. 2557

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยการประพันธ์เปียโนคอนแชร์โตแห่งกรุงสยาม เป็นผลงานสร้างสรรค์ด้านดุริยางคศิลป์ ที่ผู้วิจัยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติประจำปีงบประมาณ 2555 ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณคณะกรรมการฯ ที่ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณเพื่อใช้ในการวิจัยตลอดทั้งโครงการ จนผลงานวิจัยสำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

การวิจัยครั้งนี้ เนื่องด้วยเป็นการต่อยอดการสร้างสรรค์บทเพลงไทยและการบรรเลงเพลงไทยด้วยการใช้องค์ประกอบของการประพันธ์ดนตรีตะวันตกและวงออร์เคสตราตะวันตก ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณบรมครูผู้สร้างสรรค์แนวเดี่ยวเปียโนเพลงไทย พันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดงประจำปี 2553 ตลอดจนบรมครูดนตรีไทยผู้ประพันธ์บทเพลงไทยให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่ได้ล่วงลับไปแล้วทุกท่าน และขอขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐา พันธุ์เจริญ ผู้บรรเลงเดี่ยวเปียโนในบทประพันธ์เปียโนคอนแชร์โตแห่งกรุงสยาม ทั้งยังเป็นผู้ให้คำแนะนำชี้แนะการผสมผสานดนตรีไทยในการประพันธ์นี้ ตลอดจนช่วยเหลือผู้วิจัยในการจัดทำสูจิบัตรการแสดงคอนเสิร์ต และการบันทึกเสียง ขอขอบคุณผู้บรรเลงเดี่ยวในบทประพันธ์ทุกท่าน อาจารย์ดำรงห์ บรรณวิทยกิจ ผู้บรรเลงเดี่ยวอิงลิชฮอว์นและโอโบ (ในการบันทึกเสียง) อาจารย์อภิชัย เลี่ยมทอง ผู้บรรเลงเดี่ยวเชลโล่ นางสาวณัฏฐา ควรขจร ผู้บรรเลงเดี่ยวอิงลิช ฮอว์นและโอโบ (ในการแสดงคอนเสิร์ต) และขอขอบคุณผู้อำนวยการวงเพลงบทประพันธ์เปียโนคอนแชร์โตแห่งกรุงสยาม ผู้ช่วยศาสตราจารย์นรอรธ จันทร์กล้า และวงซิมโฟนีออร์เคสตราแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดจนผู้ให้การสนับสนุนทุกท่าน

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณครอบครัวของผู้วิจัย ที่ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจมาตลอด งานวิจัยบทประพันธ์เปียโนคอนแชร์โตแห่งกรุงสยามนี้เสร็จสมบูรณ์

บทคัดย่อ

ในปัจจุบัน บทเพลงไทยเป็นจำนวนมากขาดผู้ฟังในสังคม ยังผลให้มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ ขาดการสืบทอดและการทำนุบำรุง รวมทั้งอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติ โดยเฉพาะดนตรีตะวันตกได้ กลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย บทประพันธ์เปียโนคอนแชร์โตแห่งกรุงสยามนี้เกิดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์บทเพลงไทยในบริบทของดนตรีตะวันตก ที่ทำให้คนไทยที่ชื่นชอบดนตรีดังกล่าว สามารถเข้าใจ และเห็นคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมดนตรีไทย โดยผู้วิจัยจึงได้นำบทเพลงไทย 7 บท ได้แก่ เพลงสารถิ เพลงเขมรไทรโยค เพลงลาวแพน เพลงพญาโศก เพลงโสมส่องแสง เพลงนกขมิ้น และเพลงพ่อนกเงี้ยว ที่มีความไพเราะและเป็นที่ยอมรับในอดีตมาประพันธ์ขึ้นใหม่ในรูปแบบของการประพันธ์คอนแชร์โต บทประพันธ์เพลงไทยที่นำมาใช้ในการประพันธ์คอนแชร์โตนี้ เป็นผลงานสร้างสรรค์แนวเดี่ยวเปียโนของพันเอกชูชาติ พิทักษากร ศิลปินแห่งชาติ ที่ถูกถ่ายทอดผ่านการบรรเลงเปียโนด้วยกลวิธีการผสมผสานวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยของศาสตราจารย์ ดร.ณัฏฐา พันธุ์เจริญ เพื่อเป็นการต่อยอดงานศิลปะของบรมครู ผู้ได้รวบรวมองค์ความรู้ในการบรรเลงเพลงไทยของครูดนตรีไทยที่ล่วงลับไปแล้วหลายท่านไว้ในแนวเดี่ยวเปียโนนี้ บทประพันธ์เปียโนคอนแชร์โตแห่งกรุงสยาม จึงได้อนุรักษ์แนวเดี่ยวนี้ ขณะเดียวกันได้สร้างสรรค์ต่อเติมด้วยเทคนิคทางการประพันธ์เพลงของศตวรรษที่ 20 และสีสันของวงดุริยางค์เครื่องสายตะวันตก ทำให้บทประพันธ์เปียโนคอนแชร์โตแห่งกรุงสยาม เป็นงานสร้างสรรค์ทางคีตศิลป์ชิ้นใหม่ที่สามารถรักษาคุณค่าและความงามของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมดนตรีของชาติไว้ได้

คำสำคัญ เปียโน คอนแชร์โต เพลงไทย การผสมผสานทางวัฒนธรรม

Abstract

Thai music has currently lost its position in the Thai society. Hence, Thai cultural heritage is neglected and a shortage exists in its inheritors, especially since westernization has dominated Thai society and has become its preference. Responding to the popularity of western music, Piano Concerto of Siam aims to present Thai music in a western musical context for those who favor western sonorities, so that they might understand and appreciate the beauty and value of Thai musical culture. As such, 7 well-known traditional Thai songs: Saratee, Saiyoke, Lao Pan, Phaya Soke, Somsongsang, Nok Khamin, and Fon Ngiew are rebuilt in the concerto structure. The selected music was developed as the solo piano works of Thai national artist, Col. Choochart Pitaksakorn and was further expanded with Thai instrumental techniques by Professor Dr. Natchar Pancharoen. Their works inherited Thai music knowledge and artistry of several departed Thai music masters. Piano Concerto of Siam, seeing the value within this piano solo, maintains the original work in the solo piano of the concerto. Concurrently, creating new sonority with 20th century composition techniques conveyed by a western string orchestra. The new composition, Piano Concerto of Siam, therefore, presents the elegance of Thai musical culture and national identity in the splendid context of a western orchestra.

Keywords: Piano, Concerto, Thai music, Cultural mixture

สารบัญเรื่อง

	หน้า
1. บทนำ	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย	2
ประโยชน์ที่ได้รับ	3
หน่วยงานที่นำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์	3
2. ทบทวนวรรณกรรม	3
3. การประพันธ์บทเพลงเปียโนคอนแชร์โตแห่งกรุงสยาม	7
ขั้นตอนการเตรียมการประพันธ์เพลง	7
ขั้นตอนการประพันธ์เพลง	7
4. อรรถธิบายบทประพันธ์เปียโนคอนแชร์โตแห่งกรุงสยาม	13
เพลงสารถิคอนแชร์โต	13
เพลงเขมรไพรโยคคอนแชร์โต	24
เพลงลาวแพนคอนแชร์โต	33
เพลงพญาไศกคอนแชร์โต	39
เพลงโสมส่องแสงคอนแชร์โต	44
เพลงนกขมิ้นคอนแชร์โต	48
เพลงพ่อนเงี้ยวคอนแชร์โต	51
5. ขั้นตอนการจัดแสดงบทประพันธ์	54
6. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	57

ภาคผนวก โน้ตเพลงเปียโนคอนแชร์โตแห่งกรุงสยาม

สารบัญตัวอย่าง

	หน้า
ตัวอย่างที่ 1 การใช้มือตีบนตัวเชลโลและดับเบิลเบส ในลาวแพนคอนแชร์โต	8
ตัวอย่างที่ 2 การใช้เทคนิค “สแนป พิสซิกาโต” ในลาวแพนคอนแชร์โต	9
ตัวอย่างที่ 3 การสอดประสานแนวทำนองตามลีลาของแม่น้ำสองสายในบทประพันธ์ พญาโคกคอนแชร์โต	9
ตัวอย่างที่ 4 ห้องที่ 1- 4 การเลียนเสียงระฆังในวัด ส่วนนำของพญาโคกคอนแชร์โต	11
ตัวอย่างที่ 5 การใช้เนื้อดนตรี “เฮเตโรโฟนี” ในพญาโคกคอนแชร์โต	12
ตัวอย่างที่ 6 ห้องที่ 1-4 ช่วงนำ	13
ตัวอย่างที่ 7 ห้องที่ 35-42 ทำนองที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ในแนวเครื่องสาย	14
ตัวอย่างที่ 8 ห้องที่ 47-53 ท่อนที่ 1 เที้ยวเก็บ	15
ตัวอย่างที่ 9 ห้องที่ 95-100 ท่อนที่ 2 เที้ยวหวาน	16
ตัวอย่างที่ 10 ห้องที่ 82-88 ทำนองรองในแนวเชลโล	17
ตัวอย่างที่ 11 ห้องที่ 82-92 การใช้เทคนิค “Saltando”	18
ตัวอย่างที่ 12 ห้องที่ 124-128 การไล่นัดครึ่งเสียง	19
ตัวอย่างที่ 13 ห้องที่ 155 – 159 ท่อนที่ 3 เที้ยวหวาน	20
ตัวอย่างที่ 14 ห้องที่ 165 – 168 การกระจายคอร์ดของไวโอลิน 1	21
ตัวอย่างที่ 15 ห้องที่ 185-188 ท่อนที่ 3 เที้ยวเก็บ	22
ตัวอย่างที่ 16 ห้องที่ 190-193 การเน้นส่วนจังหวะไม่ปกติ	23
ตัวอย่างที่ 17 ห้องที่ 221-225 การกระจายคอร์ด G เมเจอร์	24
ตัวอย่างที่ 18 ห้องที่ 1-5 การใช้ไวโอลินเดี่ยว 2 คัน แสดงถึงสายน้ำ 2 สาย	25
ตัวอย่างที่ 19 ห้องที่ 6-8 ใช้เทคนิค Sul tasto ในแนวไวโอลิน 2	26
ตัวอย่างที่ 20 ห้องที่ 22 - 23 การใช้ไวโอลินเดี่ยวกระจายคอร์ดเพื่อแสดงถึงกระแสน้ำที่เริ่มไหลลื่น	27
ตัวอย่างที่ 21 ห้องที่ 26-30 แสดงถึงจุดสูงสุดของท่อนด้วยวงดุริยางค์	28
ตัวอย่างที่ 22 ห้องที่ 49 - 52 แสดงการใช้ทำนองรองแบบเฮเตโรโฟนีในแนวเชลโล	29
ตัวอย่างที่ 23 ห้องที่ 71-73 แสดงการใช้ไวโอลินเดี่ยวตอบโต้กับวงดุริยางค์	30
ตัวอย่างที่ 24 ห้องที่ 119-120 การใช้คอร์ดขึ้นคู่เจ็ดไมเนอร์-เมเจอร์	31
ตัวอย่างที่ 25 ห้องที่ 133-135 ทำนองรองจากไวบราโฟน	32
ตัวอย่างที่ 26 ห้องที่ 164-169 การย้ำ 3 โน้ตแรกของทำนองเพลง	33
ตัวอย่างที่ 27 ห้องที่ 37-50 การใช้ขึ้นคู่ห้า	34
ตัวอย่างที่ 28 ห้องที่ 76-82 คอร์ด D ไมเนอร์ทบขึ้นคู่เก้า	35
ตัวอย่างที่ 29 ห้องที่ 108-115 การผสมบันไดเสียง	36
ตัวอย่างที่ 30 ห้องที่ 204-211 การตอบโต้ระหว่างวงดุริยางค์และเปียโนกับเชลโล	36
ตัวอย่างที่ 31 ห้องที่ 241-246 การผสมบันไดเสียง	37

สารบัญตัวอย่าง

หน้า

ตัวอย่างที่ 32 ห้องที่ 272 -277 การย่อส่วนโน้ต	37
ตัวอย่างที่ 33 ห้องที่ 314-318 การใช้ทำนองผสมในแนวเชลโล	38
ตัวอย่างที่ 34 ห้องที่ 398-402 การใช้การติดสายแบบกระทบ	38
ตัวอย่างที่ 39 ห้องที่ 409 - 412 การใช้คอร์ด G ทบขึ้นคู่สืบเอ็ด	39
ตัวอย่างที่ 36 ห้องที่ 16-18 เอกภาพระหว่างอิงลิชฮอร์นและเปียโน	40
ตัวอย่างที่ 37 ห้องที่ 33-36 การใช้ช่วงคั่นจากวงดุริยางค์	40
ตัวอย่างที่ 38 ห้องที่ 57-59 การใช้ทำนองที่ประพันธ์ใหม่	41
ตัวอย่างที่ 39 ห้องที่ 79-83 สีสาดนตรีแบบบาโรคในทิวเก็บ	42
ตัวอย่างที่ 40 ห้องที่ 132-133 แสดงการกลับมาของทิวหวานด้วยกลุ่มไวโอลิน 1 ไวโอลิน 2 และเชลโล	43
ตัวอย่างที่ 41 ห้องที่ 162-164 ทำนองรองแบบเฮเตอร์โฟนี	43
ตัวอย่างที่ 42 ห้องที่ 201-202 การใช้โน้ตกล่องในตอนจบกระบวน	44
ตัวอย่างที่ 43 ห้องที่ 1-5 การใช้คอร์ดเรียงขึ้นคู่สอง	45
ตัวอย่างที่ 44 ห้องที่ 6-9 การใช้ทำนองหลักและทำนองที่มีโน้ตประดับ	45
ตัวอย่างที่ 45 ห้องที่ 92-95 การผสมบันไดเสียงระหว่าง Bb โอโอเนี่ยนและ Bb มิกโซลิเดียน	46
ตัวอย่างที่ 46 ห้องที่ 218-224 การใช้แคนนอนระหว่างเปียโนและดับเบิลเบส	47
ตัวอย่างที่ 47 ห้องที่ 319-324 โน้ตรัวสามพยางค์ในช่วงลูกหมัด	47
ตัวอย่างที่ 48 ห้องที่ 13-16 การสนับสนุนทำนองรองของเชลโล	48
ตัวอย่างที่ 49 ห้องที่ 34-36 การสนับสนุนเนื้อดนตรีเฮเตอร์โฟนีในระดับเสียงสูง	48
ตัวอย่างที่ 50 ห้องที่ 37-39 การใช้เทคนิคการเลียนจากเปียโนสู่วงดุริยางค์	49
ตัวอย่างที่ 51 ห้องที่ 48-51 การใช้เสียงประสานที่ลากยาวของวงดุริยางค์	49
ตัวอย่างที่ 52 ห้องที่ 76-78 การไล่เสียงที่รวดเร็วระหว่างเปียโนและวงดุริยางค์	50
ตัวอย่างที่ 53 ห้องที่ 103 - 106 เชลโลเดี่ยวทำนองออกดอก	50
ตัวอย่างที่ 54 ห้องที่ 121 - 124 การใช้วงดุริยางค์ย้าเป็นคอร์ดสนับสนุนเปียโน	51
ตัวอย่างที่ 55 ห้องที่ 1-6 การใช้โน้ตเซบิจสองชั้นในแนวเบส	52
ตัวอย่างที่ 56 ห้องที่ 57-62 แสดงการติดสายไปพร้อมกับเปียโน	52
ตัวอย่างที่ 57 ห้องที่ 102-106 การใช้โน้ตหกพยางค์และเจ็ดพยางค์	53
ตัวอย่างที่ 58 ห้องที่ 125-130 ท่อนจบ	53

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 ภาพการบันทึกเสียงที่ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และหน้าปกซีดี	54
ภาพที่ 2 หน้าปกสูจิบัตรการแสดงบทประพันธ์เปียโนคอนแชร์โตแห่งกรุงสยาม	55
ภาพที่ 3 ภาพบรรยากาศในการแสดงบทประพันธ์ “เปียโนคอนแชร์โตแห่งกรุงสยาม” เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม พ.ศ. 2556	56